

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tuuli Hartonen & Henna Kossila

**”Semmost suvaitsevaist porukkaa kasvaa” –
Lastentarhanopettajien kokemuksia monikulttuurisuudesta lappeenrantalaisessa päiväkodissa**

Opinnäytetyö 2015

Tiivistelmä

Tuuli Hartonen & Henna Kossila

”Semmost suvaitsevaist porukkaa kasvaa” – Lastentarhanopettajien kokemuksia monikulttuurisuudesta lappeenrantalaisessa päiväkodissa, 36 sivua, 3 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö 2015

Ohjaajat: opettaja Sanna Hiltula, Saimaan ammattikorkeakoulu

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin lappeenrantalaisen päiväkodin lastentarhanopettajien kokemuksia monikulttuurisuudesta. Lisäksi opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää lastentarhanopettajien valmiuksia työskennellä monikulttuurisessa lapsiryhmässä sekä sitä, miten monikulttuurisuus näkyy heidän työssään ja miten monikulttuurisuusosaamista voisi kehittää. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä ymmärrystä monikulttuurisuudesta ja avata tutkimuspäiväkodin hyviä käytäntöjä ja kehittämistarpeita monikulttuurisuuteen liittyen. Tässä opinnäytetyössä monikulttuurisuudella viitataan eri kieli- ja kulttuuritaustaisiin lapsiin.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jonka aineisto kerättiin puolistrukturoiduilla yksilöhaastatteluilla. Opinnäytetyötä varten haastateltiin neljää lastentarhanopettajaa yhdestä lappeenrantalaisesta päiväkodista. Aineisto kerättiin keväällä 2015.

Opinnäytetyön tuloksista selvimmin nousi esille lastentarhanopettajien myönteinen suhtautuminen monikulttuurisuuteen. Lisäksi ilmeni, että työkokemuksen määrä vaikutti lastentarhanopettajien näkemyksiin omista valmiuksistaan. Lastentarhanopettajien mukaan lapsiryhmän monikulttuurisuus näkyy myös työmäärässä. Tuloksista näkyy, että lastentarhanopettajilla on keskenään hyvin samantlaisia mielipiteitä siitä, miten monikulttuurisuuden parissa työskentelyä pitäisi kehittää.

Aiheeseen liittyvä jatkotutkimusaihe voi olla esimerkiksi syvempi perehtyminen johonkin opinnäytetyön osa-alueeseen. Aihetta voidaan tutkia myös eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden vanhempien näkökulmasta, jolloin saataisiin kuvaa monikulttuuristen vanhempien kokemuksista suomalaisesta varhaiskasvatuksesta.

Asiasanat: varhaiskasvatus, monikulttuurisuus

Abstract

Tuuli Hartonen & Henna Kossila

Day-care centre teachers' experiences on multiculturalism in day-care centre,

36 Pages, 3 Appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Health Care and Social Services, Lappeenranta

Degree Programme in Social Services

Bachelor's Thesis 2015

Instructor: Lecturer Sanna Hiltula, Saimaa University of Applied Sciences

The purpose of this thesis was to find out day-care teachers' experiences of multiculturalism in a day-care centre in Lappeenranta. Also examined was what kind of skills they feel they have to work with multiculturalism. In this thesis the objective was also to find out how multiculturalism appears in early childhood education and how the multicultural know-how can be developed. The aim of this thesis is to add to our knowledge of multiculturalism. The aim was also to present good practises and development areas of the researched day-care centre. In this thesis multiculturalism refers to children from different language and cultural backgrounds.

This thesis is qualitative research and the material was collected using semi-structured individual interviews. Four teachers from one day-care centre were interviewed. The data was collected in spring 2015.

From the results can be seen the teachers' positive attitude towards multiculturalism. It also appeared that the quantity of work experience was related to the feeling of capability. The teachers also felt that multiculturalism effects the amount of their work. Further study can be done for example on multicultural parents' opinions and experiences of Finnish early childhood education.

Keywords: early childhood education, multiculturalism

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Monikulttuurisuus	6
2.1 Monikulttuurisuuden käsitteistöä	6
2.2 Kulttuurisensitiivinen kasvatuskumppanuus	7
2.3 Lastentarhanopettajien monikulttuurinen osaaminen	8
3 Monikulttuurisuuskasvatus	10
3.1 Monikulttuurisuuskasvatus varhaiskasvatuksessa	10
3.2 Monikulttuurisuuskasvatuksen toteuttaminen	11
4 Maahanmuuttajataustaiset lapset varhaiskasvatuksessa	13
4.1 Linjauksia maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatuksesta	13
4.2 Suomi toisena kielenä –opetus ja valmistava esiopetus	15
5 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	16
5.1 Toteutus	16
5.2 Eettisyys ja luotettavuus	18
6 Tulokset	19
6.1 Käsitteitä monikulttuurisuudesta	19
6.2 Monikulttuurisuuden näkyminen lastentarhanopettajan työssä	20
6.3 Lastentarhanopettajien valmiudet monikulttuurisuuden parissa työskentelyyn	22
6.4 Tutkimuspäiväkodin hyviä käytäntöjä	24
6.5 Kehitettävää monikulttuurisuusosaamisessa	26
7 Yhteenveto ja pohdinta	27
7.1 Oma oppimisprosessi	30
7.2 Hyödynnettävyys	30
7.3 Jatkotutkimusaiheet	31
Kuvat	33
Taulukot	33
Lähteet	34

Liitteet

Liite 1	Saatekirje
Liite 2	Suostumuslomake
Liite 3	Haastattelurunko

1 Johdanto

Opinnäytetyömme aiheena on lastentarhanopettajien kokemuksia ja näkemyksiä monikulttuurisuudesta lappeenrantalaisessa päiväkodissa. Tutkimme, miten monikulttuurisuus näkyy päiväkodissa ja miten lastentarhanopettajat kokevat sen työssään. Tässä opinnäytetyössä tarkoitamme lastentarhanopettajalla sillä nimikkeellä päiväkodissa työskentelevää henkilöä. Lastentarhanopettajana voi toimia muun muassa yliopistoista valmistuneet lastentarhanopettajat ja kasvatustieteiden kandidaatit sekä LTO-kelpoisuuden suorittaneet sosionomit (AMK).

Tutkimme opinnäytetyössämme monikulttuurisuuden huomioimista ja sen mukanaan tuomia hyötyjä ja haasteita. Lisäksi selvitämme, kokevatko lastentarhanopettajat, että heillä on valmiuksia sen parissa työskentelemiseen. Haastattelut voivat avata lastentarhanopettajille ja tutkimuspäiväkodille uusia näkökulmia monikulttuurisuudesta. Näin opinnäytetyömme voi auttaa tutkimuspäiväkotia sekä muita päiväkoteja kehittämään toimintaansa monikulttuurisuuden osalta.

Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys koostuu monikulttuurisuudesta yleisellä tasolla, kulttuurisensitiivisestä kasvatuskumppanuudesta sekä lastentarhanopettajien monikulttuurisuusosaamisesta. Lisäksi esittelemme monikulttuurisuuskasvatusta ja sen toteuttamista varhaiskasvatuksessa. Teoriaosuutemme lopuksi käsittelemme maahanmuuttajataustaisia lapsia varhaiskasvatuksessa.

Suomessa maahanmuuttajien määrä on jatkuvassa kasvussa, ja esimerkiksi parina viime vuonna Suomeen on tullut noin 30 000 maahanmuuttajaa (Väestöliitto 2014). Vuoteen 2020 mennessä maahanmuuttajaväestön on ennustettu jopa kaksinkertaistuvan (Halme & Vataja 2011, 5). Vuoden 2014 lopussa Lappeenrannassa asui 99:n eri ulkomaan kansalaisia. Suurin osa (1608) oli venäläisiä. Muita kansalaisuuksia olivat esimerkiksi virolaiset, turkkilaiset, kiinalaiset, thaimaalaiset ja iranilaiset. (Eksote 2015.) Tämän vuoksi aihe on ajankohtainen paitsi Lappeenrannassa myös muualla Suomessa. Opinnäytetyömme tutkimuspäiväkodissa on tällä hetkellä lapsia noin kymmenestä eri kulttuurista.

2 Monikulttuurisuus

Yleensä monikulttuurisuus-käsitettä käytetään kuvaamaan vain maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia. Monikulttuurisuus on kuitenkin huomattavasti laajempi käsite ja maahanmuuttajat ovat vain yksi osa sitä. Monikulttuurisuus on monien eri kansalaisuuksien ja kulttuurien rinnakkaiselo. Siihen sisältyy etnisiä, kielellisiä ja uskonnollisia osa-alueita. Myös sosioekonominen tilanne ja sukupuoliroolit ovat osa monikulttuurisuutta. Monikulttuurisuuden käsite kattaa saman kansallisuuden alaryhmät, joiden kulttuurit eroavat toisistaan. (Paavola & Talib 2010, 11.)

Vaikka käsitteenä monikulttuurisuus on laaja, tässä opinnäytetyössä tarkoitamme sillä maahanmuuttaja- tai maahanmuuttajataustaisia lapsia ja heidän perheitään. Maahanmuuttajataustaisiin lapsiin kuuluvat sekä maahanmuuttajaperheeseen syntyneet että Suomeen muuttaneet lapset (Halme & Vataja 2011, 6).

2.1 Monikulttuurisuuden käsitteistöä

Maahanmuuttajaksi kutsutaan henkilöä, joka on muuttanut Suomeen ulkomailta aikomuksenaan asua Suomessa pidempään (Väestöliitto 2015). Siirtolainen on henkilö, joka muuttaa toiseen maahan pysyvässä tarkoituksessa hankkiakseen toimeentulonsa siellä. Turvapaikanhakijalla tarkoitetaan henkilöä, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Turvapaikan hakija ei ole pakolainen ennen kuin hänelle myönnetään pakolaisstatus. Pakolaiseksi määritellään henkilö, joka on kotimaansa ulkopuolella, koska hänellä on perusteltu syy pelätä vainon kohteeksi joutumista kotimaassaan. Vainon syitä voivat olla kansallisuus, uskonto, rotu, poliittinen mielipide tai yhteiskunnalliseen ryhmään kuuluminen. (Halme & Vataja 2011, 8.)

Kotoutuminen on maahanmuuttajan ja yhteiskunnan molemminpuolista vuoropuhelua. Sillä pyritään tarjoamaan maahanmuuttajalle esimerkiksi työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä mahdollistamaan hänen oman kieli- ja kulttuuritautensa säilyttäminen. Kotouttamisella tarkoitetaan esimerkiksi kuntien tarjoamia palveluita kotoutumisen edistämiseksi. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014.)

Suvaitsevaisuus on käsitteenä laaja. Sillä viitataan julkisessa keskustelussa tavoittelun arvoiseen yhteiskunnalliseen tilaan. Lisäksi sillä tarkoitetaan politiikalle ja hallinnolle suuntaa antavaa ohjenuoraa, sekä hyvettä, joka ohjaa ihmisten moraalialia. Suurpään mukaan suvaitsevaisuudella viitataan usein arvovalintoihin, jotka ovat ihmisen toiminnan takana. Suvaitsevaisuudesta puhuttaessa tulee korostaa sen olevan eri asia, kuin välinpitämättömyys muita kohtaan. (Suurpää 2005, 41–46.) Unesco on määritellyt suvaitsevaisuuden tarkoittavan moninaisten kulttuurien ja ilmaisutapojen hyväksymistä, arvostamista ja kunnioittamista. Unescon määritelmän mukaan suvaitsevaisuus ei kuitenkaan merkitse epäoikeudenmukaisuuden sietämistä tai omasta vakaumuksesta luopumista. (Unesco 1995.)

2.2 Kulttuurisensitiivinen kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja päiväkodin henkilöstön välistä yhteistyötä. Kasvatuskumppanuuden pohjana on lapsen tarpeet. Vanhemmilla on lapsestaan ensisijainen kasvatusvastuu. Kasvattajat ja vanhemmat tuovat esille oman erityisosaamisensa lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyen tavoitteenaan lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen tukeminen. (Halme & Vataja 2011, 74.) Kulttuurisensitiivisyydellä tarkoitetaan herkkyyttä huomioida kulttuureille ominaisia erityispiirteitä. Kulttuurisensitiivisessä työotteessa kasvattajalta vaaditaan itsereflektiota ja oman ajattelun sekä sitä ohjaavien stereotyyppien kriittistä tarkastelua. (Tyttöjen talo.)

Kasvatuskumppanuutta ohjaavia periaatteita ovat muun muassa kuuleminen, kunnioitus ja luottamus. Luottamuksen rakentumiseen tarvitaan toistuvia kohtauksia ja vuoropuhelua. Luottamusta lisää kasvattajan hyvä suhde lapseen ja se, että vanhempi voi vaikuttaa lapsensa hoitoon ja kasvatukseen myös päiväkodissa. Pienetkin teot auttavat saavuttamaan luottamuksellista suhdetta vanhempiin, erityisesti maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa. Kasvattajan on hyvä olla kärsivällinen, sillä luottamuksen rakentuminen vie ennen kaikkea aikaa. (Halme & Vataja 2011, 75.)

Vanhemmalle on hyvä kertoa niin päiväkodin kuin Suomenkin tavoista ja säännöistä, varsinkin jos perhe on juuri muuttanut Suomeen. Esimerkiksi fyysiseen

koskemattomuuteen liittyvät asiat eivät ole kaikille itsestäänselvyksiä. On hyvä selittää vanhemmille, ettei kulttuuri tai tausta oikeuta fyysisen koskemattomuuden rikkomiseen. Myös arkipäiväisiä, esimerkiksi pukeutumiseen liittyviä asioita voi joutua selittämään perheelle. Asioista on tärkeää keskustella avoimesti kumpaakin kulttuuria kunnioittaen ja lapsen etua painottaen. Kasvattaja ei syyllistä perhettä, vaan hänen tehtävänä on auttaa perhettä ja lasta sopeutumaan Suomeen. (Halme & Vataja 2011, 73.)

Jotta kasvattaja voi ymmärtää erilaisuutta, tulee hänen tunkea oma kulttuurinsa. Vanhempien kanssa kannattaa keskustella kulttuureista ja niiden välisistä eroista, jotta mahdollisilta väärinkäsityksiltä välttyttäisiin. Vanhemmat ovat oman kulttuurinsa asiantuntijoita ja siksi heitä kannattaa lähestyä suoraan tällaisissa asioissa. Vanhempien osallisuutta lisää se, että heidän mielipiteitään kulttuurin näkymisestä kysytään ja kunnioitetaan sekä huomioidaan toiminnassa. Tärkeimmät toiveet ja päätökset kirjataan lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. (Helsingin kaupunki.)

2.3 Lastentarhanopettajien monikulttuurinen osaaminen

Mitä enemmän päiväkodissa esiintyy monikulttuurisuutta, sitä herkempi se on eri kulttuureista kumpuaville arvoriitidoille ja väärinkäsityksille. Mikäli opettajalla ei ole aiempaa kokemusta tai koulutusta vähemmistökulttuureihin kuuluvien lasten opettamisesta, sitä todennäköisemmin hän nojautuu omiin uskomuksiinsa ja ennakkoluuloihinsa. Monikulttuurisuuden lisääntyminen luo vaatimuksia kasvattajan omalle kasvuille, sillä opettajan oma arvomaailma välittyy helposti opetuksen kautta lapsille. Kasvattajan on tärkeää kiinnittää huomiota erilaisten arvomaailmojen molemminpuoliseen kunnioitukseen. (Paavola & Talib 2010, 74–76.) Kasvattajat ovat pitkään pohtineet, miten yhdistää kulttuurisen moninaisuuden kunnioittaminen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus lapsiryhmässä (Bradt, Coussée, Roose & Vandenbroeck 2011, 53).

Kasvattaja voi kehittää monikulttuurista ammatillisuuttaan pohtimalla kulttuurieroista syntyneitä ristiriitoja. Monikulttuurinen osaaminen vaatii aikaa ja ajattelua, toimintaa sekä onnistumisen kokemuksia. Lastentarhanopettajan monikult-

tuurinen osaaminen voidaan nähdä laajentuneena itseymmärryksenä, empatiana, kriittisenä suhtautumisena työhön ja erilaisten näkökulmien ja lähtökohtien ymmärtämisenä. Jos kasvattajalla ei ole valmiuksia työskennellä monikulttuurisuuden parissa, se kuormittaa paitsi lapsia, myös opettajaa itseään. (Paavola & Talib 2010, 80–83.)

Monikulttuurisuusosaamiseltaan taitava lastentarhanopettaja on empaattinen ja luotettava. Hän tunnistaa ja pyrkii muuttamaan epätasa-arvoa ylläpitäviä rakenteita ja luomaan turvallista, suvaitsevaista ja kannustavaa oppimisympäristöä. Hänellä on tietoa muun muassa kulttuurin ja kielen vaikutuksesta lapsen oppimiseen. Hän tuntee lapsen kieli- ja kulttuuritaustan ja näkee jokaisen lapsen yksilönä, eikä vain kulttuurinsa edustajana. Monikulttuurisesti taitava kasvattaja käyttää lapsilähtöisiä opetusmetodeja ja työtapoja, koska ymmärtää, että lapsilla on erilaisia tapoja ja edellytyksiä oppia. (Halme & Vataja 2011, 102–103.)

Koulutuksensa aikana sosionomeilla (AMK) ja lastentarhanopettajilla on vaihteleva määrä monikulttuurisuuteen liittyviä opintojaksoja. Esimerkiksi Saimaan ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen opetussuunnitelmaan kuuluu Monikulttuurisuus ja maahanmuuttajatyö (3 op) ja Monikulttuurinen sosiaali- ja terveysala (3 op) –kurssit (Saimaan ammattikorkeakoulu 2015). Mikkelin ja Kymenlaakson ammattikorkeakouluissa sosionomeilla on Multicultural work (5 op) –niminen, monikulttuurisuutta käsittelevä opintojakso (Mikkelin ammattikorkeakoulu 2015; Kymenlaakson ammattikorkeakoulu 2015). Pääkaupunkiseudun ammattikorkeakoulujen sosiaalialan opetussuunnitelmissa Metropolialla on Elämäntavat ja kulttuuri (3 op) –opintojakso ja Laurealla Monikulttuurinen työ (5 op) –opintojakso (Metropolia-ammattikorkeakoulu 2015; Laurea-ammattikorkeakoulu 2015). Yliopistoista esimerkiksi Jyväskylän yliopisto tarjoaa Monikulttuurinen kasvatus ja opetus (2 op) -opintojakson ja Oulun yliopisto Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa (3 op) –opintojakson (Jyväskylän yliopisto 2015; Oulun yliopisto 2015). Helsingin yliopistossa on mahdollista suorittaa monikulttuurisen lastentarhanopettajan koulutus, johon sisältyy 25 op:n laajuinen sivuainekokonaisuus, joko Monikulttuurisuuskasvatus tai Suomi toisena kielenä (Helsingin yliopisto 2006).

3 Monikulttuurisuuskasvatus

Monikulttuurisuuskasvatus on käytännössä eri kulttuurien tuomista jokapäiväiseen toimintaan ja erilaisiin toimintoihin (Halme & Vataja 2011, 47). Sen päätaavoitteena on auttaa lasta laajentamaan itseymmärrystään ja antaa etnisiä, kielellisiä ja kulttuurisia kokemuksia. Monikulttuurisuuskasvatuksessa korostetaan suvaitsevaisuutta ja yhdenvertaisuutta päivittäisen toiminnan lomassa. Kasvattajan tulee kiinnittää huomiota ennakkoluulojen, stereotyyppien ja rasismien poistamiseen. Monikulttuurisuuskasvatus tarjoaa mahdollisuuden erilaisuuden käsittelemiseen ja kasvattajan tulee antaa lapsen kysellä ja ihmetellä erilaisuutta. (Halme & Vataja 2011, 43–44.)

YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksessa lasten koulutuksen tavoitteena on kunnioituksen edistäminen lapsen vanhempia, omaa sivistyksellistä identiteettiä, kieltä ja arvoja kohtaan sekä lapsen asuin- ja synnyinmaan kansallisia arvoja sekä hänen omastaan poikkeavia kulttuureja kohtaan. YK:n lapsen oikeuksien sopimus koskee jokaista lasta ilman minkäänlaista lapseen tai hänen vanhempiinsa kohdistuvaa syrjintää. (Eerola-Pennanen 2012, 233.) Niedon (2010) mukaan monikulttuurisuuskasvatuksen vastakohtana on yksikulttuurinen kasvatus, jossa pääpainona on valtakulttuurin näkökulma (Eerola-Pennanen 2012, 237).

3.1 Monikulttuurisuuskasvatus varhaiskasvatuksessa

Monikulttuurisuuskasvatus tulisi suunnata sekä enemmistö- että vähemmistökulttuuriin kuuluville. Muuten syntyy helposti mielikuva ryhmistä, jotka tarvitsevat tavallisen kasvatuksen ja opetuksen sijasta jotakin muusta poikkeavaa. Jos lapsen kehitystä halutaan tukea kokonaisvaltaisesti, tulee keskittyä sekä enemmistö- että vähemmistökulttuureille tärkeisiin osa-alueisiin. Nykyisin valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa monikulttuurisuuskasvatus näyttää kuitenkin olevan suunnattu vain vähemmistöryhmille. (Paavola & Talib 2010, 227–229.)

Heini Paavola tutki väitöskirjassaan Monikulttuurisuuskasvatus päiväkodin monikulttuurisessa esiopetusryhmässä, mitä monikulttuurisuuskasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä esiopetuksen opetussuunnitelma sisältää. Lisäksi Paavola tutki, miten

kasvattajan omat käsitykset ja mielipiteet monikulttuurisuudesta vaikuttavat hänen toimintaansa. Tuloksena oli, että monikulttuurisuuskasvatus nähtiin vieraana, irrallisena osana koko ryhmälle suunnattavasta varhaiskasvatuksesta. Monikulttuurisuuskasvatuksen sisällöksi koettiin esimerkiksi suomi toisena kielenä –opetus. Joissakin päiväkodeissa monikulttuurisuuskasvatus nähtiin vain maahanmuuttajien mallina, joka nopeuttaa sopeutumista valtaväestöön. (Paavola 2007.)

Monikulttuurisuuskasvatuksesta päiväkodissa vastaa jokaiseen päiväkotiin nimetty monikulttuurisuus- eli moniku-vastaava, joka on yksikkönsä asiantuntija monikulttuurisuuteen liittyen. Moniku-vastaavan työnkuvaan kuuluu muun muassa työntekijöiden perehdyttäminen monikulttuurisuustyöhön ja monikulttuurisuuteen liittyviä ohjeita ja vinkkejä sisältävän moniku-kansion ylläpitäminen. Lisäksi moniku-vastaava huolehtii, että hänen yksikössään on riittävät välineet monikulttuurisuuskasvatuksen ja suomen kielen opettamisen toteuttamiseksi ja että ne ovat ajantasaisia sekä vastaavat lasten tarpeisiin. (Kuikka-Kiljunen 2008, 6–7.)

3.2 Monikulttuurisuuskasvatuksen toteuttaminen

Monikulttuurisuuskasvatusta voidaan toteuttaa taidekasvatuksen, kirjallisuuden, laulun, tanssin, ruokailun, juhlaperinteiden ja leikkien kautta. Ruokosen (2009) mukaan musiikki on lapselle luonnollinen tapa tutustua eri kulttuureihin ja avartaa maailmankuvaa. Toivanen (2009) toteaa myös draaman ja tanssin sopivan hyvin sellaiseenkin lapsiryhmään, jossa on eri kieli- ja kulttuuritaustaisia lapsia. Kasvattajan kannattaa hyödyntää lasten omia kulttuuritaustoja ja niistä tulevia perinteitä ja kokemuksia, sillä lapset ovat oman kulttuurinsa osaajia. Jokaisen lapsen henkilökohtaisten vahvuuksien huomioimisella luodaan hyväksyntää päiväkotiryhmässä olevien kulttuurien välille. (Halme & Vataja 2011, 46–47.)

Grant ja Sleeter (2005) ovat esitelleet viisi erilaista tapaa monikulttuurisuuskasvatuksen toteuttamiseksi. Ensimmäinen niistä on perinteisesti toteutettu opetus, joka painottuu kulttuurien erilaisuuteen. Tässä lähestymistavassa vähemmistökulttuurin piirteet pyritään häivyttämään. Lapsille pyritään opettamaan sellaiset tiedot ja taidot, jotka auttavat heitä sopeutumaan ja sosiaalistumaan yhteiskuntaan. (Eerola-Pennanen 2012, 237–238.)

Myönteisiin ihmissuhteisiin keskittyvässä lähestymistavassa painopiste on siinä, että erilaisuus on hyväksyttävä seikka. Opetuksessa lapsille tarjotaan tietoa erilaisten ihmisten välisistä eroista ja yhtäläisyyksistä sekä kannustetaan kulttuurien väliseen yhteistyöhön. Rakentava kommunikointi, toisen arvostaminen ja hyväksynnän osoittaminen ovat tärkeä osa tätä lähestymistapaa. Olennaista on myös keskittyä lasten asenteisiin ja tunteisiin sekä toisten arvostamiseen. (Eerola-Pennanen 2012, 238.)

Yksittäisen ryhmän kulttuuriin tutustumista painottavassa lähestymistavassa tutustutaan vain yhteen ryhmän vähemmistökulttuureista. Tällä pyritään lisäämään valtakulttuuriin kuuluvien lasten tietoisuutta vähemmistökulttuurista ja nostamaan vähemmistökulttuurin sosiaalista statusta. Näin vahvistetaan lasten ryhmätietoisuutta ja oikeustajun kehittymistä. (Eerola-Pennanen 2012, 238–239.)

Monikulttuurinen lähestyminen on sekoitus kolmesta edellisestä lähestymistavasta. Päämääränä on vähentää ennakkoluuloja ja syrjintää sekä kannustaa tasa-arvoisuuteen. Tässä lähestymistavassa korostuvat muun muassa myönteisen minäkuvan luominen, toisten kunnioittaminen ja vähintään kahden eri kielen opettaminen lapsille. Monikulttuurisessa lähestymistavassa opetussuunnitelman rakennetta on muutettu niin, että asiat nähdään myös eri vähemmistöryhmien näkökulmasta. (Eerola-Pennanen 2012, 239.)

Lähtökohtaisesti monikulttuurisen ja sosiaalisesti uudistavan kasvatuksen tavoitteena on valtakulttuurin ja sen piirteiden tiedostaminen, mutta kuitenkin avoin suhtautuminen kaikkiin kulttuureihin. Tähän lähestymistapaan kuuluu vahva käsitys siitä, että näkökulmat ja tavoitteet muuttuvat sen mukaisesti, mikä kulloinkin on ajan ja arvojen mukaista. Lasten on tärkeää oppia pohtimaan tasa-arvoisuutta ja yhteiskuntaa omien elämäntilanteidensa kautta. (Eerola-Pennanen 2012, 239–240.)

4 Maahanmuuttajataustaiset lapset varhaiskasvatuksessa

Nykypäivän varhaiskasvatuksessa kulttuurista moninaisuutta ja erilaisuutta tulee kunnioittaa ja pyrkiä samalla tasa-arvoon (Bradt ym. 2011, 56). Maahanmuuttajataustaisia lapsia on suomalaisen varhaiskasvatuksen piirissä yhä enemmän. Esimerkiksi Helsingissä jopa enemmistö päiväkodin lapsista voi olla maahanmuuttajataustaisia. Maahanmuuttajataustaisen lapsen on tärkeää osallistua varhaiskasvatukseen, sillä se tukee suomen kielen oppimista muiden lasten kanssa luonnollisissa tilanteissa. Samalla lasta kuitenkin rohkaistaan käyttämään äidinkieltään. (Halme & Vataja 2011, 5–10.)

Kommunikaatio muodostaa ihmisten välisen kanssakäymisen ja vuorovaikutuksen perustan (Kleipoedszus 2011, 126). Yhteinen kieli on tärkeä kommunikaation väline, jonka avulla lapsi pääsee helpommin osaksi ryhmää. Jos yhteistä kieltä ei löydy, voi eri kielitaustaisella lapsella olla haasteita ryhmään sopeutumisessa. Joskus leikki kuitenkin lähtee liikkeelle myös ilman kieltä. (Pernaa 2014.) Jos lapsen on mahdollista leikkiä äidinkielellään päiväkotipäivän aikana, leikit ovat yleensä kestoiltaan pidempiä ja ideoiltaan rikkaampia. Tämän vuoksi lapselle on tärkeää saada leikkiä omakielisiä leikkejä. (Halme & Vataja 2011, 89.) Vaikka tulkkia ei ole mahdollista käyttää kaikissa arkipäivän tilanteissa, on perheellä kuitenkin oikeus tulkkipalveluihin ymmärryksen takaamiseksi. Yleisesti kaikkien lasten kanssa työskentely on kuitenkin samanlaista, sillä sanoittaminen on tärkeää myös äidinkielenään suomea puhuville lapsille. (Pernaa 2014.)

4.1 Linjauksia maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatuksesta

Suomalaisen varhaiskasvatuksen pohjana toimii YK:n Lapsen oikeuksien sopimus. Suomessa päivähoitoa ohjaavat päivähoitolaki ja varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset. Perustuslain perusteella maahanmuuttajalapsella on oikeus omaan äidinkieleen, kulttuuriin ja uskontoon. (Halme & Vataja 2011, 9.) Myös valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sanotaan, että vähemmistöryhmiin kuuluvilla lapsilla on samanlainen oikeus varhaiskasvatukseen kuin valtakulttuuriin kuuluvilla. Maahanmuuttajataustaisen lapsen oma

kulttuuri tulee huomioida varhaiskasvatuksessa, vaikka vastuu sen säilyttämisestä onkin ensisijaisesti lapsen perheellä. (Stakes 2005, 39.)

Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelmassa painotetaan yhteistyötä monikulttuurisuuskasvatuksessa. Yhdessä vanhempien kanssa tuetaan lapsen identiteetin vahvistumista mahdollistamalla kulttuuriperinteen jatkuvuus ja lapsen tietoisuus omasta kulttuuritaustastaan. Vanhemmille kerrotaan suomalaisesta varhaiskasvatuksesta sekä sen periaatteista ja tavoitteista. Kaikella tällä pyritään helpottamaan lapsen kasvua myös suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi. (Lappeenrannan kaupunki 2010, 36–37.)

Kuva 1. Maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatus (Lappeenrannan kaupunki 2010, 37)

Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelmasta löytyy monia arvoja ja menetelmiä (Kuva 1) maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi kaveri- ja ystävyysuhteet, moniammatillinen yhteistyö, syste-

maattinen seuranta ja dokumentointi sekä koulutettu ja motivoitunut henkilökunta. Suomalaiseen kulttuuriin tutustuminen ja oman kulttuuriperinnön vahvistaminen on tärkeää Lappeenrannassa. (Lappeenrannan kaupunki 2010, 37.)

Kaikille Suomeen juuri muuttaneille päivähoidon aloittaville tai huonosti suomea puhuville maahanmuuttajalapsille tehdään kotoutumissuunnitelma. Suunnitelman tekemiseen osallistuu vanhempien lisäksi lapsen oma aikuinen ja mahdollisesti toinen ryhmän kasvattaja. Tulkki pyydetään mukaan aina kun yhteistä kieltä ei ole. Tarpeen vaatiessa mukana ovat myös varhaiskasvatusneuvoja ja neuvolan terveydenhoitaja. (Lappeenrannan kaupunki 2010, 37.) Kotoutumissuunnitelmasta käy ilmi maahanmuuttajan kotoutumista edistävät toimenpiteet ja palvelut (Kuikka-Kiljunen 2008, 35).

4.2 Suomi toisena kielenä –opetus ja valmistava esiopetus

Suomi toisena kielenä –opetus (S2-opetus) on varhaiskasvatuksessa maahanmuuttajataustaiselle lapselle annettavaa tavoitteellista ja säännöllistä opetusta. S2-opetuksen tavoitteena on muun muassa kehittää lapsen tietoutta suomalaisesta kulttuurista ja vahvistaa lapsen monikulttuurista identiteettiä. Lähtökohtina S2-opetuksessa on toiminnallisuus ja lapsilähtöisyys. Suomi toisena kielenä –opetus on suunnattu lapsille, joiden suomen kielen taito on joillakin tai kaikilla kielen osa-alueilla äidinkieltä heikompi. Sen pariin pääsemisen kriteerinä on lapsen kielitaito ja sitä tulee jatkaa kunnes lapsi on saavuttanut suomea äidinkieleenään puhuvan puhujan tason kaikilla kielen osa-alueilla. (Halme & Vataja 2011, 24–25.) Lappeenrannassa S2-opetusta järjestetään pienryhmissä eli kielipajatoimintana noin 1 - 2 kertaa viikossa (Eksote 2014).

Yli kolmivuotiaille lapsille tehdään suomen kielen oppimissuunnitelma, eli S2-suunnitelma, joka on osa lapsen omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa (Lappeenrannan kaupunki 2010, 38). Suunnitelma tehdään lapselle Kettu-testin (puheen ja kielenkehityksen arviointimenetelmä 3 - 5-vuotiaille) ja kasvattajan havaintojen pohjalta. Se käydään läpi yhdessä vanhempien kanssa ja päivitetään vuosittain. (Kuikka-Kiljunen 2008, 24–25.)

Perusopetukseen valmistava esiopetus on tarkoitettu maahanmuuttajalapsille, joiden suomen kielen taito ei ole riittävä perusopetukseen osallistumiseen. Valmistavan opetuksen tavoitteena on edistää lapsen suomen kielen taitoa ja tarjota riittävät valmiudet esi- tai perusopetukseen siirtymiselle. (Opetushallitus 2012, 3–7.) Lappeenrannassa lapselle annetaan valmistavaa esiopetusta viitenä päivänä viikossa 5 tuntia päivässä. Valmistavassa opetuksessa noudatetaan esiopetus-suunnitelmaa ja valmistavan opetuksen suunnitelmaa. (Eksote 2014.)

5 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, millaisia työhönsä liittyviä kokemuksia lastentarhanopettajilla on monikulttuurisuuteen liittyen. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää lastentarhanopettajien valmiuksia työskennellä monikulttuurisessa lapsiryhmässä. Tutkittiin myös, miten monikulttuurisuus näkyy lastentarhanopettajien työssä ja miten monikulttuurisuusosaamista voisi kehittää. Opinnäytetyössä selvitettiin vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaisia kokemuksia ja valmiuksia lastentarhanopettajilla on monikulttuurisuuteen liittyen?
2. Miten monikulttuurisuus näkyy lastentarhanopettajien työssä?
3. Miten lastentarhanopettajat kokevat, että monikulttuurisuusosaamista voisi kehittää?

Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä tekijöiden ymmärrystä monikulttuurisuudesta ja saada tietoa lastentarhanopettajien työstä monikulttuurisessa lapsiryhmässä. Lisäksi tavoitteena oli avata tutkimuspäiväkodin monikulttuurisuuteen liittyviä hyviä käytäntöjä ja kehittämistarpeita.

5.1 Toteutus

Laadullisessa tutkimuksessa käytetään avoimia aineistonkeruumenetelmiä, esimerkiksi haastatteluja (Kylmä & Juvakka 2007, 27). Tutkimus oli laadullinen ja toteutettiin puolistrukturoiduilla haastatteluilla. Laadulliseen tutkimukseen päädyttiin, koska aiheesta saatava tieto ei ole yleistettävää, vaan pääpaino on lastentarhanopettajien yksilöllisissä kokemuksissa. Puolistrukturoitu haastattelu on

strukturoitua haastattelua joustavampi, sillä kysymykset ovat avoimia, eikä niihin ole valmiita vastausvaihtoehtoja (Tilastokeskus). Tällöin haastattelussa haastateltavalla itsellään oli tilaa kertoa omista kokemuksistaan ja näkemyksistään ilman, että haastattelu laajenee liikaa. Lisäksi pystyttiin tarvittaessa pyytämään tarkennusta vastauksiin. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää osallistujien näkökulmaa, ja sen osallistujamäärä on yleensä pieni, sillä tarkoituksena on kerätä mahdollisimman kattava aineisto tutkittavasta asiasta (Kylmä & Juvakka 2007, 22–27).

Opinnäytetyön kohderyhmä ja yhteistyökumppani oli yksi lappeenrantalainen päiväkotijoukko ja sen lastentarhanopettajat. Kun tutkimuslupa saatiin helmikuussa 2015 Lappeenrannan kaupungin kasvatus- ja opetustoimelta, tekijät kävivät esittelemässä aiheen tutkimuspäiväkodille. Helmikuussa saatiin haastateltavat ja heille toimitettiin saatekirjeet (Liite 1), joissa oli tekijöiden yhteystiedot mahdollisia kysymyksiä varten. Saatekirjeessä kerrottiin opinnäytetyön aihe ja sen tärkeys. Ennen haastatteluja haastateltaville toimitettiin suostumuslomakkeet (Liite 2), jotka osallistujat allekirjoittivat. Suostumuslomakkeessa oli mahdollisuus halutessaan kieltää haastattelun nauhoittaminen. Maaliskuussa 2015 haastateltiin yksilöhaastatteluina neljää lastentarhanopettajaa laaditun haastattelurungon (Liite 3) pohjalta. Haastattelurunko oli toimitettu lastentarhanopettajille jo etukäteen, jotta he pystyivät halutessaan valmistautumaan haastatteluun. Haastattelutilanteissa molemmat tekijät olivat paikalla. Haastattelut nauhoitettiin, sillä siihen saatiin suostumukset jokaiselta haastateltavalta. Toinen tekijöistä myös kirjasi muistiinpanoja haastattelusta, jotta saatiin varmasti kattava aineisto.

Haastattelujen jälkeen aineisto litteroitiin. Aineiston analysointiin käytettiin induktiivista sisällönanalyysiä. Induktiivisella sisällönanalyysillä tarkoitetaan aineistolähtöistä sisällönanalyysiä (Tuomi & Sarajarvi 2002, 105). Aineiston luokittelu aloitettiin värikoodaamalla samaan aiheeseen liittyvät vastaukset. Tämän jälkeen pelkistettiin värikoodatut ilmaisut. Pelkistetyt ilmaisut ovat haastattelusta esiin nousseita asioita tiivistetyssä muodossa. Nämä ilmaisut yhdistettiin keskenään sopiviksi alaluokiksi. Tämän jälkeen koottiin alaluokat yläluokiksi, josta esimerkki alla (Taulukko 1).

Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka
Yhteistyökumppaneiden hyödyntäminen	Tiedon lisääminen	Kehitettävää
Koulutukset		
Palkka	Resurssien lisääminen	
S2-lastenhoitaja		

Taulukko 1. Esimerkki aineiston luokittelusta kehitettävää-osiossa

Lopulta aineistosta muodostui viisi yläluokkaa, joita olivat käsityksiä monikulttuurisuudesta, monikulttuurisuuden näkyminen työssä, lastentarhanopettajien valmiudet, kehitettävää ja hyvät käytännöt.

5.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tässä opinnäytetyössä eettisyys oli erittäin tärkeässä asemassa, sillä käsitelty aihe voi olla arka ja paljon tunteita herättävä. Haastattelutilanteessa oli tärkeää, että tekijät eivät johdatelleet kysymyksillään, eleilläään tai ilmeillään haastateltavaa, vaan antoivat hänen kertoa avoimesti omia ajatuksiaan. Oli myös tärkeää, etteivät haastateltavien nimet paljastu, joten tekijät käyttivät muita nimityksiä. Myöskään tutkimuspäiväkodin tai siellä olevien lasten nimet eivät saaneet tulla ilmi. Kaikissa tutkimuksen vaiheissa painotettiin osallistumisen vapaaehtoisuutta ja osallistujien mahdollisuutta keskeyttää osallistumisensa missä tahansa tutkimuksen vaiheessa. Aineiston analysoinnin ja tulosten kirjoittamisen jälkeen haastatteluista tehdyt nauhoitukset ja muistiinpanot tuhottiin.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida luotettavuuskriteerien avulla. Siirrettävyydellä tarkoitetaan tutkimuksen tulosten siirrettävyyttä muihin vastaaviin tilanteisiin. Tutkijan on annettava riittävän kuvailevaa tietoa, jotta lukija voi arvioida tulosten siirrettävyyttä. Vahvistettavuus puolestaan tarkoittaa sitä, että tutkijan on voitava seurata prosessin kulkua pääpiirteittäin. Siten voidaan todistaa, miten tekijä on päätenyt saamiinsa tuloksiin. Tekijän on tiedostettava ja

kuvattava omien asenteidensa ja lähtökohtiensa vaikutus aineistoon ja tuloksiin, eli tutkimuksen on oltava refleksiivinen. Uskottavuudella tarkoitetaan tutkimuksen ja saatujen tulosten uskottavuutta. Tutkijan on siis selvitettävä vastaavatko saadut tulokset oikeasti tutkittavien käsityksiä. (Kylmä & Juvakka 2007, 128–129.) Opinnäytetyössä pyrittiin antamaan riittävän kuvailevaa ja tarkkaa tietoa opinnäytetyöprosessista. Kaikki tutkimuksen vaiheet ja saadut tulokset kirjoitettiin tarkasti auki, jotta opinnäytetyö olisi mahdollisimman luotettava. Tekijät pohtivat myös omien lähtökohtiensa vaikutusta tutkimukseen, sillä heillä on työkokemusta niin tutkimuspäiväkodista kuin monista muistakin päiväkodeista.

Opinnäytetyön mahdollisina riskeinä oli, ettei yhteistyöpäiväkotia tai riittävästi haastateltavia olisi saatu. Riskiksi olisi voinut muodostua myös haastattelurungon toimimattomuus, esimerkiksi jos se olisi ollut liian suppea, haastateltavilla ei olisi ollut sanottavaa kysymyksiin tai jos saadut vastaukset eivät olisi vastanneet tutkimuskysymyksiin.

6 Tulokset

Haastatteluista nousi esiin viisi selkeää teemaa. Nämä teemat olivat käsityksiä monikulttuurisuudesta, monikulttuurisuuden näkyminen työssä, valmiudet työskennellä monikulttuurisuuden parissa, kehitettävää monikulttuurisuuteen liittyen ja monikulttuurisuuteen liittyviä hyviä käytäntöjä.

6.1 Käsityksiä monikulttuurisuudesta

Opinnäytetyössä selvitettiin lastentarhanopettajien käsityksiä monikulttuurisuudesta kysymällä, mitä monikulttuurisuus heidän mielestään on ja mitä siihen liittyy. Lisäksi kysyttiin heidän mielikuvistaan ja uskomuksistaan liittyen erilaisiin vähemmistöryhmiin. Saadut vastaukset osoittautuivat yhteneväisiksi. Lastentarhanopettajat kuvasivat sen olevan eri kulttuurien välistä tasa-arvoa ja erilaisista taustoista olevien ihmisten yhteistyötä ja yhteiseloä. Heidän mukaansa se on rikkaus, joka tuo mukanaan myös haasteita, ja vaatii siksi joustavuutta ja ymmärrystä.

...se on semmosta positiivista uteliaisuutta, uutta ja joskus niiku semmosta vierastakin kohtaan...

Haastateltavien mukaan monikulttuurisuus on hyvin laaja aihe ja siihen liittyy monia eri asioita. Useimmin he mainitsivat arvot, omat tavat ja kulttuurin. Heidän mukaansa päiväkodin arjessa parhaiten näkyvät myös kieleen, uskontoon, ruokaan ja pukeutumiseen liittyvät tottumukset ja perinteet. Yksi lastentarhanopettajista kertoi, että monikulttuurisuuden kirjoon tuo väriä myös eri statuksella tulevat ihmiset, esimerkiksi pakolaiset, siirtolaiset, turvapaikanhakijat ja avioliiton kautta tulleet. Haastateltavat kertoivat tiedostavansa oman kulttuuritaustansa vaikutuksen arvoihinsa ja asenteisiinsa. Heidän mukaansa on tärkeää huomioida omat mahdolliset stereotypiat ja se, että ihminen on yksilö kulttuuristaan riippumatta.

...no ei miun mielestä oo, että ne tulee sen lapsen ja perheen myötä ja ne ei oo mitää mun uskomuksii vaan ne on että hyö kertoo minkälaista heil on ja mie kuuntelen...

...mie yritän lähtee ihan niinku semmoselta puhtaalta pöydältä, et se on niinku se lähtökohta, että ei mietittäis niitä vanhoja asiakkaita ja perheitä, vaan ihan lähettäis siitä alusta. Ja sitte mie luon sen kuvan perheestä ja lapsesta pikkuhiljaa ku tutustun heihin paremmin...

...kyl mie luulen et se on semmonen ammatti-identiteetti kuitekii et, et niinku henkilökohtaset mielipiteet ja tämmöset ei, ei niinku vaikuta siihen työhön...

...miun mielest pitää niinku lähtee siitä ajatuksesta, että tulee ihminen mistä tahansa ympäristöstä, mistä tahansa kulttuurista, mistä tahansa maasta ni kyl myö nyt ollaan ihan samanlaisia ihmisiä, että mitä myö niinku toivottaa elämältä ja useimmille ihmisille ne elämän tärkeimmät asiat niinku perhe ja läheisyys ja terveys ja työ ja opiskelu ja yleensäki semmonen niinku turvallinen ympäristö ni ne hän on niinku sellasia tärkeitä asioita...

Haastateltavat puhuivat paljon myös suvaitsevaisuudesta osana monikulttuurisuutta. Heidän mielestään se on tärkeää, mutta kaikkea, esimerkiksi perheväkivaltaa, ei tule suvaita. Siksi suvaitsevaisuus-sanan käyttö tuntui haastateltavista toisinaan ongelmalliselta ja sen käyttöä tulee harkita.

6.2 Monikulttuurisuuden näkyminen lastentarhanopettajan työssä

Lisäksi opinnäytetyössä selvitettiin monikulttuurisuuden näkymistä lastentarhanopettajien työssä ja päiväkodin arjessa. Haastattelussa kysyttiin siihen liittyvistä hyvistä ja huonoista puolista varhaiskasvatuksessa. Haastatteluista nousi esiin samankaltaisia teemoja. Monikulttuurisuus koettiin käytännön tasollakin positiivisena asiana. Haastateltavat pitivät hyvänä asiana sitä, että lapset saavat kasvaa

monikulttuurisessa ympäristössä ja näin heidän arvomaailmansa laajenee pienestä pitäen. Monikulttuurinen ympäristö tarjoaa mahdollisuuden oppia kulttuureista puolin ja toisin.

*...mut tääl on niin paljon eri kieli- ja kulttuuritaustasia lapsia, et ei lapset tavallaa ite ees mitenkää huomaa sitä...niinku ei oudoksuta toisia tai mitenkää et-
tä...kaikki on sitä samaa joukkoo. Semmost suvaitsevaista porukkaa kasvaa...*

*...sie oot Maija. No en ole. Ja tälle näin hyö niinko jankkas koko ajan. No sie oot
Maija. No en voi olla, mie oon musta. Sit se katto se toinen, ei musta väri mitää
haittaa, sie oot Maija...*

Kielimuuri, yhteisen kielen puute ja niistä johtuvat väärinkäsitykset nousivat esiin suurimpina haasteina. Lastentarhanopettajat kokivat hankalaksi sen, etteivät aina pystyneet ilmaisemaan itseään parhaalla mahdollisella tavalla, tai etteivät saaneet ajankohtaista asiaa selitettyä riittävän hyvin juuri sillä hetkellä kun halusivat. Kommunikaation helpottamiseksi lastentarhanopettajat ovat joutuneet miettimään erilaisia kommunikointitapoja ja käyttävät esimerkiksi kuvakortteja selittäessään lapselle päivän ohjelmaa.

*...että ihan niillä oikeilla sanoilla, et se on niin paljon helpompaa, kun on, et voi
tällä omalla äidinkielellä, suomen kielellä, asioita kertoa ja selvittää ja näin...*

Haastateltavat kertoivat aiemmin niiden ryhmien aiheuttaneen haastetta, joissa jopa yli puolet lapsista tulivat eri kieli- ja kulttuuritaustoista. Tällöin koko ryhmälle puhuttiin paljon selkokieltä, jolloin myös suomenkielisten lasten äidinkielen rikastuttaminen oli vaikeampaa. Haastateltavat olivat iloisia siitä, että tähän ongelmaan oli onnistuneesti puututtu jakamalla monikulttuurisia lapsia myös muihin ryhmiin päiväkodin sisällä ja muihin alueen päiväkoteihin.

*...mä joudun puhumaan aika isollekin lapsijoukolle hyvin semmosta selkokieltä,
pelkistettyä kieltä... Niin jääkö suomalaislapset vähän niinku paitsioon siinä tilan-
teessa, että kun emme pysty käyttämään niin rikasta kieltä...*

Haastateltavilta kysyttiin, vaatiiko monikulttuurisuus enemmän työtä. Vastauksissa ilmeni hieman eroavaisuuksia vastaajien välillä. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, ettei monikulttuurisuus oikeastaan lisää työmäärää. Kaksi sanoi sen lisäävän työmäärää jonkin verran ja yksi oli sitä mieltä, että monikulttuurisuus vaatii lastentarhanopettajalta todella paljon enemmän työtä. Puheenaiheiksi nousivat muun muassa erilaiset paperityöt, kuten kotoutumis- ja S2-suunnitelmat. Myös

kulttuurien erilaisten arvomaailmojen ja tapojen sekä kielellisten haasteiden ja niihin liittyvien erityisjärjestelyjen, esimerkiksi tulkin käytön, koettiin lisäävän työmäärää. Lisäksi osa haastateltavista koki, että vanhemmilla oli opettajia kohtaan suuremmat odotukset.

...ja sitte joskus on törmänny joissaki kulttuureissa siihen, että ku suomalaises varhaiskasvatuksessa painotetaa leikin tärkeyttä, et leikki on niinku se mistä kaikki lähtee ni sitte pitäski olla semmosta koulumaisempaa jo ihan niinku joillaki neljävuotiaillakii että... Tosiaa et mitä te täällä niinku teette, että ettekste istu missä pulpetissa...

...siis laps osaa leikkii ihan nii ko muutki tietysti mut sit kaikki se lomakkeet mitä myö joututaa tekee, semmosta paperityötä, sitä on ihan hirveesti. Se teettää enemmän työtä kun ihan suomalainen lapsi...

Haastateltavat kertoivat myös paljon kokemuksiaan liittyen lapsen erilaiseen asemaan eri kulttuureissa, sukupuolirooleihin ja perheväkivaltaan. Suomessa vallitseva fyysinen koskemattomuus tai sukupuolien välinen tasa-arvo ei ole itsestäänselvyys kaikissa kulttuureissa. Yksi haastateltava koki erityisen vaikeaksi tilanteet, joissa huomasi naisen aseman olevan hyvin alistettu perheen sisällä. Hänen oli vaikea suhtautua näihin tilanteisiin. Eräs haastateltava myös kertoi tilanteesta, jossa eri kieli- ja kulttuuritaustaisen lapsen tekemä askartelu saatettiin kotona heittää suoraan roskeen eikä sitä tunnutta arvostettavan.

...no esimerkiks semmonen, että joissaki kulttuureissa semmonen...miten mie nyt ilmasisin...aika kovakouranenki lasten kohtelu, et se on heille ihan se kuuluu, että vähän läiskästää tuonne...

...no ensinnäki vaikka seki että tota kun perhe tulee tutustumaan ni jo se että, et meil on Suomes tapana kätellä, hyväksyyks kaikki sen kättelyn miten. On kulttuureita missä tota pitää miettii hyvin tarkasti että voiko mies ja nainen olla samassa tilassa jos siin ei oo muita...

...no täs miul tuli iha ensimmäiseks mielee tämmöne niinku perheväkivalta. Että joissaki kulttuureissa tää naisen asema on nii alistettu, et näihi on joskus törmänny että sitä ei niinku hyväksy millään...

6.3 Lastentarhanopettajien valmiudet monikulttuurisuuden parissa työskentelyyn

Lastentarhanopettajilta kysyttiin heidän valmiuksistaan ja kokemuksistaan monikulttuurisessa lapsiryhmässä työskentelystä. Lisäksi kysyttiin, onko heille tarjottu

lisää koulutusta tai perehdytystä aiheeseen liittyen ja ohjaavatko aikaisemmat työkokemukset vähemmistölapsista mielipiteitä heistä.

Vastaukset valmiuksiin liittyen olivat hyvin kirjavia. Osalla lastentarhanopettajista oli hyvin paljon työkokemusta monikulttuurisuudesta, osalla hyvä kielitaito ja osalla monia erilaisia koulutuksia käytynä. Haastateltavista tuntui hankalalta arvioida omia valmiuksia, vaikka työkokemusta olikin paljon. Haastateltavat kertoivat myös saaneensa paljon lisäkoulutusta aiheeseen liittyen. Vahvimmin omiin valmiuksiinsa uskoi vähäisimmän työkokemuksen omaava haastateltava. Kaikki haastateltavat toivat itse esille, että myös oman asenteen vaikutus valmiuksiin on merkittävä.

...ainahan sitä oppii uutta. Oon mie käyny semmosen suomi toisena kielenä – koulutuksen ja tota ihan ittestähän tää on kiinni et kyl meil, myö saahaa hyvin tietoa semmoselta moniku, moniku, mikä se nyt oli, monikulttuurisuus semmonen työryhmä että niiltä saa kaiken näkösiä lomakkeita ja sanakirjaa kyllä mut et miten niitä sitte tutkii vai onko se sitte että se arki opettaa vaan...

Eniten kokemusta omaavat haastateltavat kertoivat asenteidensa ja käsitystensä muuttuneen ajan myötä. He kokivat, että aikaisemmista kokemuksista voi olla hyötyä monikulttuuristen perheiden kanssa työskenneltäessä, jotta suhtautuminen tiettyihin kulttuurin tapoihin ja perinteisiin on helpompaa.

...että vaik on joskus ajatellu asioista tiukastikin, ni huomaakii että voi näinkii ajatella, ettei oo ihan niin tiukka...

...jos on vaik aikasemmin ollu Malesiasta lapsi nii ja sit tulee uus ni aattelee et no ahaa et tää nyt on varmaa, heil on vähä samantyyppistä tää heijän toiminta...

Haastateltavat kokivat oman halun ja aktiivisuuden olevan suuressa roolissa omia valmiuksia kehitettäessä. Esimerkiksi omaa kielitaitoa voi lisätä niin halutessaan. Lisäksi voi osallistua erilaisiin koulutuksiin mahdollisuuksien mukaan. Kuitenkin kaikille pyritään mahdollistamaan vähintään kaksi koulutusta yhden toimintavuoden aikana. Omien valmiuksien kehittämiseen haastetta tuo lastentarhanopettajien mukaan se, että toisinaan ajan ja henkilöstöresurssien niukkuuden vuoksi koulutuksiin pääsee osallistumaan kerrallaan vain yksi päiväkodin työntekijä ja esimerkiksi kansalaisopiston kielikurssit tulisi suorittaa vapaa-ajalla ja mak-

saa itse. Haastateltavat kertoivat kuitenkin, että päiväkodissa on paljon materiaalia monikulttuurisuuteen liittyen, johon lastentarhanopettajat voivat perehtyä myös työaikana.

...päiväkodin johtajaki kannusti sillee että ku meilläki joku kävi venäjän kielen ihan siellä kansalaisopiston kursseilla, että siihen sai kyl kannustusta mut et tietenkii emmie ainakaa kuullu et siihen sais niinku rahallisesti annettua apua. Mut et kyl meil jotkuu kävi, mut et seki on yllättävän vaikee sitte työn ohella käydä sitte opiskelemaan...

6.4 Tutkimuspäiväkodin hyviä käytäntöjä

Aineistosta nousi esille teema, josta ei haastateltavilta erikseen kysytty. Tämä teema muodostui päiväkodin monikulttuurisuuteen liittyvistä hyvistä käytännöistä. Kaikki lastentarhanopettajat kertoivat tiedon ja tunteiden jakamisen olevan tärkeä osa päiväkodin toimintakulttuuria. Lastentarhanopettajat kokivat tämän toimivan hyvin ja esimerkiksi moniku-työryhmän tapaamisissa on paikalla edustajia monista Lappeenrannan päiväkodeista. Näin hyviä käytäntöjä voidaan jakaa päiväkotien välillä ja tuoda omaan päiväkotiin esiteltäviksi muille. Tämä koettiin merkittäväksi osaksi työn kehittämistä.

...saatetaan niinku purkaa työkaverille sitä asiaa, mutta miusta se on niinku hyvä asia, koska kuitenkin me puhutaan hyvin niin kun ammatillisesti näistä asioista ja meidän johtaja korostaa sitä hyvin paljon, että pitää olla sellasia foorumeita, missä näitä voidaan todella niin kun purkaa niitä asioita...se on välillä hyvin sellasta niin ku puhdistavaa, et kun saa puhua niistä asioista, mitkä omaa mieltä nyt kenties sil hetkel painaa tai mietityttää...

Erityisen toimivana päiväkodissa on koettu se, että eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulevat vanhemmat, opiskelijat ja työntekijät ovat avoimesti kertoneet kulttuuristaan ja sen tavoista henkilökunnalle. Haastateltavat kertoivat tällaisen yhteistyön laajentavan omaa ajatusmaailmaa enemmän, kuin pelkkä teoreettinen tutustuminen asiaan. Lisäksi se myös mahdollistaa kysymysten esittämisen käytännön tasollakin.

...on ollukii vanhempi puhumassa näistä asioista, että mitä heidän kulttuuriin kuuluu, ni se on kyllä avartanu paljon ja sama sitte ku meillä on ollu viime syksynäkii oli opiskelija niin hän kerto sitte koko henkilökunnalle, pyydettiin kertomaan omasta kulttuurista ja tästä heidän uskonnosta...

Lastentarhanopettajat kokivat moniku-vastaavan ja erityislastentarhanopettajan merkittäväksi avuksi ja tueksi arjen työssä. Esimerkiksi erityislastentarhanopettajan pitämä leikkikerho on koettu hyödylliseksi sekä lapsen että työntekijöiden kannalta. Myös S2-opetus ja venäläisille lapsille suunnattu kotikielen (äidinkielen) opetus lukeutuivat lastentarhanopettajien mielestä hyviin käytäntöihin. Haastatteluista kävi ilmi, että lastentarhanopettajat olivat itse kehittäneet hyviä käytäntöjä muun muassa kieleen liittyen. Esimerkiksi venäjän kielen sanastosta oli koottu tärkeimpiä arjen ilmauksia paperille. Näin sanastoa oli helppo hyödyntää venäläisten kanssa toimiessa.

Kaikissa haastatteluissa nousi esille päiväkodin pitkä historia monikulttuuristen perheiden kanssa työskentelystä. Monet haastateltavatkin ovat olleet päiväkodissa jo pitkään. Aikaisempi kokemus koettiin positiiviseksi asiaksi, sillä erilaisiin kulttuureihin ja ihmisiin on jo totuttu ja heistä on opittu paljon.

...et tietenkii kokemuskii on tässä mikä paljon merkitsee, mutta aina voi olla vähän että sokeutuu jollekii asialle ni ihan hyvä et jos joku ulkopuolinenkii siihen sanoo... Et just opiskelijat, tuliki mielee, et kans on hyvä ku he... Me kannustetaa heitä kysymää asioita ja vähä niinku kyseenalaistamaaki, ni sitte niinku huomaa joitaki asioita, että miks me tehdään näin että voishan sen tehdä noinki, että seki on ihan hyvä tai sit et meillä on niinku jotku perusteet sille, et miks myö tehdään niin että myö ollaan kokeiltu muitaki ratkaisuja, mutta ei oo sitte toiminu nekään, että yleensäki semmonen ratkasukeskeisyys, ni se on niinku ihan hyvä asia...

Haastateltavat kertoivat ennen päivähoidon aloittamista perheen kotiin tehtävän tutustumiskäynnin olevan hyödyllinen erityisesti maahanmuuttajataustaisten lasten kohdalla. Tutustumiskäynnillä pyritään helpottamaan lapsen päivähoidon aloittamista. Lisäksi lastentarhanopettajat kertoivat päiväkodin johtajan tehneen merkittävän työn kertoessaan perheille tutustumiskäynnistä etukäteen, jotta perheillä on aikaa sulatella tätä mahdollisuutta ennen oman aikuisen yhteydenottoa. Usein tutustumiskäyntiin suhtaudutaan myönteisesti.

...useesti se varmaa lähtee hyvin siitä jo kun mennään lapsen kotiin ni hää on siel omal maaperällä ja sitte lapsi huomaa, että noi minun vanhemmat ja sitten noi hoitajat tulee toimeen hyvin keskenään että ne niinku joka nauraa että niil on ihan hauskaaki et varmaan seki auttaa sitä hoidon alottamista et ihan tosi hyvä käytäntö kyllä...

6.5 Kehitettävää monikulttuurisuusosaamisessa

Haastattelun lopussa kysyttiin, onko haastateltavilla tai työyhteisöllä kehitettävää tai opittavaa monikulttuurisuuteen liittyen ja miten he voisivat kehittää monikulttuurisuusosaamistaan. Kaikki haastateltavat korostivat kokemusten jakamista ja koulutuksen sekä ajan hermolla pysymisen merkitystä. Lastentarhanopettajat toivoivat, että koulutuksiin pääsisi osallistumaan aina kaksi kasvattajaa, jotta koko henkilöstö saisi koulutuksesta enemmän irti.

Haastatteluissa tuli ilmi, että lastentarhanopettajat toivovat yhteistyötahojen laajempaa hyödyntämistä. Erityisesti vanhempien omia kertomuksia kulttuuristaan toivottiin lisää. Vanhempia myös haluttiin sisällyttää toimintaan enemmän ja näin kehittää kasvatuskumppanuutta vielä toimivammaksi. Eräs lastentarhanopettaja nosti myös vanhempien keskinäisen kommunikaation lisäämisen tärkeäksi kehityksen aiheeksi.

...vanhemmat otetaa kyl niinku mukaan tähän toimintaa ja heijät huomioiaa mut et ehkä. Ehkä vois aatella et heijät joteki viel enemmän sisällyttäis tähä, tai et se yhteistyö ois joteki vielä tiivimpää että. Et ois muutaki ku niitä lasten tuonti- ja hakutilanteita ja vasu-keskusteluita et vois olla ehkä viel jotai muutaki. Ja sit vaik et ryhmän lasten vanhemmat pääsis tutustuu toisiisa enemmän. Et toki jotai semmosii tilanteita on mut et ehkä niit vois olla enemmän ni vanhemmatki oppis toisistaa ja näi...

...jos saa vaikka ihan muilta yhteistyötahoilta niinku ohjeita ja tämmösiä ni ottaa niistä sitte vaarin. Et he voi nähdä taas vähän eri tavalla asioita ku myö...

Yksi lastentarhanopettajista oli sitä mieltä, että koska monikulttuurisuus kasvat-
taa työmäärää, tulisi sen myös näkyä palkkauksessa tai resursseissa. Hän kertoi,
että aikaisemmin päiväkodilla oli ollut käytössään S2-lastenhoitaja lisäresurssina
ja sen oli koettu helpottavan työtä.

Kaiken kaikkiaan haastateltavien mielestä toimintaa kehitettäessä on otettava
huomioon sekä perheiden tarpeet ja toiveet että lastentarhanopettajien työhön ja
sen määrään vaikuttavat seikat. Haastateltavien mielestä rakentavaa keskuste-
lua tulisi tämän vuoksi käydä jatkossakin niin työnantajan, työntekijöiden kuin per-
heidenkin kanssa. Haastateltavien mukaan työn kehittäminen vaatii lastentarhan-
opettajilta itseltään ennen kaikkea niin avointa mieltä kuin omaa aktiivisuuttakin.

...mut että ainahan vois niinku tavallaa sitä kulttuuritietoutta lisätä ja imee vielä enemmänkin...

7 Yhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyössämme tutkimme lappeenrantalaisessa päiväkodissa työskentelevien lastentarhanopettajien kokemuksia ja valmiuksia monikulttuurisuudesta. Selvitimme myös monikulttuurisuuden näkymistä päiväkodissa ja sitä, miten monikulttuurisuusosaamista voisi kehittää. Tarkoituksenamme ei ollut tuottaa yleistettävää tietoa, vaan saada käsitys neljän haastattelemamme lastentarhanopettajan yksilöllisistä kokemuksista. Keskeisimmät saamamme tulokset ovat monikulttuurisuuden kokeminen myönteisenä asiana, työkokemuksen vaikutus valmiuksiin, monikulttuurisuuden näkyminen työmäärässä ja toimintaa kehitettäessä huomioitavat asiat.

Tuloksistamme ilmeni, että lastentarhanopettajat kokivat monikulttuurisuuden olevan muun muassa kulttuurien välistä tasa-arvoa, erilaisista taustoista olevien ihmisten välistä yhteiseloja sekä positiivista uteliaisuutta uutta ja vierasta kohtaan. Myös teoriassamme Paavolan ja Talibin (2010) mukaan monikulttuurisuus määritellään eri kansalaisuuksien ja kulttuurien rinnakkaiseloksi. Haastateltavat kokivat suvaitsevaisuuden isoksi osaksi monikulttuurisuutta, mutta suvaitsevaisuuteen liittyy heidän mielestään myös sen ymmärtäminen, ettei kaikkea tarvitse suvaita. Tästä he antoivat esimerkkinä perheväkivallan. Halmeen ja Vatajan (2011) mukaan perheelle on hyvä kertoa suomalaisesta fyysisen koskemattomuuden periaatteesta. Myöskään Unescon (1995) mukaan suvaitsevaisuus ei merkitse epäoikeudenmukaisuuden sietämistä tai omasta vakaumuksesta luopumista.

Puhuttaessa valmiuksista työskennellä monikulttuurisuuden parissa, tuloksista nousi esiin lastentarhanopettajien kokemat erilaiset valmiudet. Lastentarhanopettajat pitivät asenteen vaikutusta erittäin suurena. Myös teoriassamme ilmenee samanlainen näkemys asiasta. Paavolan ja Talibin (2010) mukaan opettajan suhtautumistapa välittyy helposti opetuksen kautta lapsille, joten siihen on tärkeää kiinnittää huomiota. Tuloksistamme välittyy se, että lastentarhanopettajat kokivat valmiuksiensa muuttuvan työkokemuksen myötä. Myös Paavola ja Talib

(2010) toteavat, että monikulttuurisen osaamisen kehittyminen vaatii aikaa, ajattelua, toimintaa ja onnistumisen kokemuksia.

Osa lastentarhanopettajista koki monikulttuurisuuden lisäävän työmäärää pääasiassa paperitöiden, kuten S2- ja kotoutumissuunnitelmien muodossa. S2-suunnitelma on osa lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kotoutumissuunnitelma tehdään kaikille Suomeen juuri muuttaneille päivähoidon aloittaville tai huonosti suomea puhuville maahanmuuttajalapsille (ks. Lappeenrannan kaupunki 2010). Tulosten mukaan työmäärään vaikutti myös yhteisen kielen puute. Pernaan (2014) mukaan yhteisen kielen puute asettaa haasteita lapsen ryhmään sopeutumiselle, ja siksi kasvattajan tulee kiinnittää enemmän huomiota ryhmän toimivuuteen.

Lastentarhanopettajat kokivat tulosten mukaan kasvatuskumppanuuden ja vanhempien aktiivisuuden hyväksi käytännöksi päiväkodissa. He kokivat perheiden avoimuuden omista kulttuuritaustoistaan ajatusmaailmaa avartavana. Halme ja Vataja (2011) puhuvat avoimen dialogin merkityksestä kasvatuskumppanuudessa. Heidän mukaansa avoin dialogi luo pohjaa luottamukselle, joka on yksi kasvatuskumppanuutta ohjaavista periaatteista.

Tuloksissa tärkeimmiksi kehittämisen kohteiksi nousivat yhteistyötahojen laajempi hyödyntäminen, resurssien lisääminen ja kokemusten jakaminen työyhteisön kesken. Muita kehittämistarpeita nähtiin vanhempien keskinäisessä kommunikatiivisessa sekä siinä, että kasvattajan tulee pysyä itse ajan hermolla. Tämä on tärkeää, koska myös Paavolan ja Talibin (2010) mukaan kasvattajan tulee ymmärtää erilaisia näkökumia ja lähtökohtia.

Kaikki haastateltavamme kokivat monikulttuurisuuden positiivisena asiana ja olivat sitä mieltä, että monikulttuurisuudesta on enemmän hyötyä kuin haittaa. Kuten tuloksistamme tuli ilmi, työn mielekkyys on paljon riippuvainen omasta asenteesta. Asenne ja se, tekeekö kasvattaja työtään sydämellään, välittyy lapsille. Siksi tuntui rohkaisevalta kuulla, että myös lastentarhanopettajat, joilla on pitkä työkokemus, ovat edelleen sitä mieltä, että monikulttuurisuus on hyvä asia. Las-

tentarhanopettajat kokivat tiedostavansa omien stereotyyppiensä ja aikaisempien kokemuksiensa vaikutuksen työhönsä. On tärkeää, että lastentarhanopettajat tiedostavat omat stereotyyppiansa, sillä jokaisella niitä kuitenkin on.

Jäimme pohtimaan, onko muissa päiväkodeissa samanlaisia hyviä käytäntöjä ja jos ei, miten niitä saisi jaettua muille. Vastaavasti myös muilla päiväkodeilla voisi olla annettavaa tutkimuspäiväkodillemme. Voisiko hyviä käytäntöjä jakaa laajemminkin, esimerkiksi eri kaupunkien ja jopa maiden välillä? Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten määrässä on eroja eri päiväkotien välillä. Mikäli olisimme tehneet tutkimuksen päiväkotiin, jossa monikulttuurisuudesta ei ole paljon kokemusta, olisivat tulokset voineet olla erilaisia. Asenne monikulttuurisuutta kohtaan voi olla erilainen, jos ei tiedä, mitä lapsiryhmän monikulttuurisuus käytännössä vaatii.

Lastentarhanopettajien valmiudet työskennellä monikulttuurisessa lapsiryhmässä ovat tulostemme mukaan erilaisia. Mietimme, miten voisi taata samantasoiset valmiudet jokaiselle lastentarhanopettajalle. Olisi tärkeää, että jokaisesta ryhmästä löytyisi ainakin yksi kasvattaja, jolla on vahva monikulttuurisuusosaaminen. Tulostemme mukaan lastentarhanopettajat kokivat, että kehitettävää monikulttuurisuusosaamiseen liittyen on ja lisäresursseille olisi tarvetta. Pohdimmekin, miten työtä voisi kehittää, mikäli lisäresursseja ei ole mahdollista saada. Onko kaikki riippuvaista lastentarhanopettajan omasta kiinnostuneisuudesta ja aktiivisuudesta?

Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu oli mielestämme toimiva, sillä halusimme mahdollisimman tarkkoja ja syvällisiä vastauksia lukumäärällisesti kattavien vastausten sijaan. Kyselylomakkeessa vastaukselle on annettu vain tietty tila, mutta haastattelutilanteessa saatuja vastauksia oli vielä mahdollista tarkentaa. Haastateltavilla ei ollut kiire, koska haastattelulle oli varattu tietty aika, jolloin he olivat käytettävissä.

7.1 Oma oppimisprosessi

Opinnäytetyön tekeminen on ollut avartava ja mielenkiintoinen prosessi. Olemme saaneet paljon uutta tietoa monikulttuurisuudesta ja monikulttuurisuuskasvatuksesta sekä niiden näkymisestä käytännön työssä. Prosessin aikana huomasimme, kuinka laaja-alainen aihe monikulttuurisuus on, ja se lisäsi mielenkiintoamme aihetta kohtaan entisestään. Olemme oppineet paljon niin laadullisen tutkimuksen tekemisestä ja raportoinnista kuin itse aiheestakin. Tutkimuksen tekeminen oli meille kummallekin uusi asia, sillä emme olleet aikaisemmin esimerkiksi litteroineet tai analysoineet aineistoa. Opinnäytetyöprosessin aikana olemme kasvaneet ammatillisesti, oppineet kärsivällisyyttä ja epävarmuuden sietämistä. Koko prosessi on ollut opettavainen ja hyödyllinen tulevaisuuden työtäkin ajatellen, sillä opinnäytetyössämme käsiteltävät asiat kuuluvat olennaisena osana lastentarhanopettajan työhön.

Prosessin aikana pohdimme omien kokemustemme ja mielikuviemme vaikutusta opinnäytetyöhömmme. Olemme kumpikin olleet tutkimuspäiväkodissa harjoittelussa, joten tiedämme sellaisiakin päiväkodin tapoja ja asioita, joita ei haastattelussa noussut esille. Jouduimme pohtimaan rajanvetoa oman tiedon ja haastateltavilta saadun tiedon välillä, ettemme tuota sellaista aineistoa, jota ei haastatelteluista saatu. Toisaalta tiedossamme olevat asiat olivat pieniä ja ajattelimme, etteivät omat tietomme vaikuta aineistoon, sillä tutkimuksemme pääpaino oli haastateltavien yksilöllisissä kokemuksissa. Opinnäytetyömme tavoitteina oli saada tietoa lastentarhanopettajien työstä monikulttuurisessa lapsiryhmässä ja lisätä omaa ymmärrystämme monikulttuurisuudesta. Halusimme myös avata tutkimuspäiväkodin monikulttuurisuuteen liittyviä hyviä käytäntöjä ja kehittämisen kohtia. Nämä kaikki olemme mielestämme saavuttaneet.

7.2 Hyödynnettävyys

Opinnäytetyötämme voidaan hyödyntää kehitettäessä tutkimuspäiväkodin toimintaa esimerkiksi ottamalla vanhempia ja muita yhteistyötahoja vielä enemmän toimintaan mukaan tai kartoittamalla resursseja. Lisäksi joitakin opinnäytetyömme osa-alueita voidaan soveltaa myös muihin päiväkoteihin, mikäli henkilöstön kokemukset tuntuvat olevan samankaltaisia. Esimerkiksi kehitettävät asiat

voivat olla samanlaisia ja tutkimuspäiväkodin hyviä käytäntöjä voi mahdollisesti hyödyntää muissa päiväkodeissa.

Haastattelemamme lastentarhanopettajat voivat hyötyä opinnäytetyöstämme omassa työssään. Valmiin työn lukeminen voi herättää haastatelluissa uusia ajatuksia. Haastatteluista voi nousta monia kysymyksiä. Lastentarhanopettaja voi pohtia omaa ajatusmaailmaansa ja tiedostaa sellaisia asioita, joita ei ole ennen tullut ajatelleeksi. Ajattelenko minä noin? Voiko noinkin ajatella? Miksi toimimme näin? Mitä meidän pitäisi tehdä, jotta tämä asia muuttuisi? Näitä asioita on hyvä pohtia niin itsenäisesti kuin työyhteisössäkin. Myös Paavolan ja Talibin (2010) mukaan lastentarhanopettaja tarvitsee laajentunutta itseymmärrystä työn kehittämiseksi.

7.3 Jatkotutkimusaiheet

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme miettineet mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Niitä voisivat olla esimerkiksi syvällisempi tutustuminen johonkin tiettyyn aihealueeseen, esimerkiksi monikulttuurisuuden näkymiseen päiväkodissa. Tässä opinnäytetyössä kulttuurierot nousivat vahvasti esiin, joten olisi mielenkiintoista tutkia monikulttuuristen vanhempien kokemuksia suomalaisesta varhaiskasvatuksesta. Tutkimaamme aihetta olisi hyvä tarkastella toisesta näkökulmasta selvittämällä monikulttuuristen vanhempien kokemuksia suomalaisesta varhaiskasvatuksesta. Tällöin voisi tulla esiin kehityksen kohteita, joita ei aiemmin ole tullut työntekijänä ajatelleeksi.

Opinnäytetyössämme tuli ilmi erilaisia asioita, joissa monikulttuurisuus näkyy. Nämä asiat voivat liittyä muun muassa työmäärään, työntekijöiden kommunikointiin ja suhteisiin vanhempien ja lasten kanssa sekä arkipäiväisiin asioihin kuten ruokailuun. Monikulttuurisuuden näkymistä päiväkodissa olisi hyvä tutkia, jotta päiväkodin henkilökunta osaisi paremmin huomioida nämä asiat niin suunnittelussa kuin toiminnan toteuttamisessakin. Lisäksi tällaisessa tutkimuksessa voitaisiin paneutua syvällisemmin myös kasvatuskumppanuuteen monikulttuuristen perheiden kanssa. Molempipuolisella ymmärryksellä voidaan parantaa kasvatajan ja perheen välistä yhteistyötä ja samalla taata toimivampi varhaiskasvatus.

Kulttuurien välisen ymmärryksen lisääminen ja monikulttuurisuusosaamisen kehittäminen vaatii lisää tutkimusta myös jatkossa.

Kuvat

Kuva 1. Maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatus, s. 13

Taulukot

Taulukko 1. Esimerkki aineiston luokittelusta kehitettävää-osiossa, s. 16

Lähteet

- Bradt, L., Coussée, F., Roose, R. & Vandenbroeck, M. 2011. Diversity in Early Childhood Education: A Matter of Social Pedagogical Embarrassment. Teoksessa Cameron, C. & Moss, P. (toim.) Social Pedagogy and Working with Children and Young People: Where Care and Education Meet. Lontoo: Jessica Kingsley Publishers, 53–67.
- Eerola-Pennanen, P. 2012. Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 233–245.
- Eksote. 2015. Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden tilastot. <http://www.eksote.fi/Fi/Perhejasosiaalipalvelut/Momentti/Oppaat%20ja%20muu%20materiaali/Tilastoja/Sivut/default.aspx>. Luettu 7.5.2015
- Eksote. 2014. Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden varhaiskasvatus ja opetus. <http://www.eksote.fi/fi/perhejasosiaalipalvelut/momentti/varhaiskasvatus%20ja%20opetus/sivut/default.aspx>. Luettu 22.3.2015
- Halme, K. & Vataja, A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Hämeenlinna: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Helsingin kaupunki. Ota koppi –ohjelma. Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. <http://www.otakoppi-ohjelma.fi/ota-koppi-ohjelma/1-%E2%80%93monikulttuurisuus-helsingin-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa>. Luettu 8.5.2015
- Helsingin yliopisto. 2006. Lastentarhanopettajan koulutus. <http://www.helsinki.fi/okl/koulutukset/varhaiskasvatuksen/lastentarhan.html>. Luettu 1.4.2015
- Jyväskylän yliopisto. 2015. Varhaiskasvatuksen koulutuksen opetussuunnitelma. <https://www.jyu.fi/edu/opiskelu/oppaat/edu-opetussuunnitelmat/EDU-OPS-2014-2017/KSL-OPS/varhaiskasvatuksen-ops-2014-17/kasvatustieteen-kandidaatin-tutkinnon-opintojaksot/perusopetuksessa-opetettavien-aineiden-ja-aihekokonaisuuksien-monialaiset-opinnot>. Luettu 1.4.2015
- Kleipoedszus, S. 2011. Communication and Conflict: An Important Part of Social Pedagogic Relationships. Teoksessa Cameron, C. & Moss, P. (toim.) Social Pedagogy and Working with Children and Young People: Where Care and Education Meet. Lontoo: Jessica Kingsley Publishers, 125–140.
- Kuikka-Kiljunen, P. 2008. Monikielisiin käsikirja eli varhaiskasvatuksen monikulttuurisuuden käsikirja. Osa 2. Kulttuuritietoiset työkäytännöt maahanmuuttajatyössä. <http://www.lappeenranta.fi/loader.aspx?id=70b60a79-150d-48d9-90e4-c397b9b10c99>. Luettu 6.11.2014
- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. 2015. Sosiaalialan opetussuunnitelma. https://soleops.kyamk.fi/opsnet/disp/fi/ops_ojYllapito/edi/tab/ops?ryhman_id=10715392&opinkohd=6431994&id2=10715517&valkiel=fi&stack=push. Luettu 1.4.2015

Lappeenrannan kaupunki. 2010. Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelma. Uudistettu versio. <http://www.lappeenranta.fi/loader.aspx?id=17c8de96-e649-4518-b607-f42b16456d94>. Luettu 8.4.2015

Laurea-ammattikorkeakoulu. 2015. Sosiaalialan opetussuunnitelma. https://soleops.laurea.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOh-jOps/tab/tab/sea?ryhma_id=11872713&koulohj_id=10040554&stack=push. Luettu 1.4.2015

Metropolia-ammattikorkeakoulu. 2015. Sosiaalialan opetussuunnitelma. <http://opinto-opas-ops.metropolia.fi/index.php/fi/16183/fi/126/SS13S1/year/2013>. Luettu 1.4.2015

Mikkelin ammattikorkeakoulu. 2015. Sosiaalialan opetussuunnitelma. https://soleops.mamk.fi/opsnet/disp/fi/ops_ojYllapito/edi/tab/ops?ryhman_id=5962993&opinkohd=5957830&id2=5992265&valkiel=fi&stack=push. Luettu 1.4.2015

Opetushallitus. 2012. Perusopetukseen valmistava opetus. www.oph.fi/.../145302_Perusopetukseen_valmistava_opetus_2012.pdf. Luettu 22.3.2015

Oulun yliopisto. 2015. Varhaiskasvatuksen koulutuksen opetussuunnitelma. <http://www.oulu.fi/sites/default/files/content/opas14-15.pdf>. Luettu 1.4.2015

Paavola, H. 2007. Monikulttuurisuuskasvatus päiväkodin monikulttuurisessa esiopetusryhmässä. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Tutkimuksia 283. Väitöskirja. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19984/monikult.pdf?sequenc>. Luettu 6.11.2014

Paavola, H. & Talib, M.-T. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Pernaa, M. 2014. Monikulttuurisuus on arkea varhaiskasvatuksessa. Tesso. <http://www.tesso.fi/artikkeli/monikulttuurisuus-arkea-varhaiskasvatuksessa>. Luettu 7.5.2015

Saimaan ammattikorkeakoulu. 2015. Sosiaalialan opetussuunnitelma. https://ops.saimia.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOh-jOps/tab/tab/sea?ryhma_id=18403096&koulohj_id=18396728&valkiel=fi&stack=push. Luettu 1.4.2015

Stakes. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201210089363>. Luettu 8.4.2015

Suurpää, L. 2005. Suvaitsevaisuus. Teoksessa Rastas, A., Huttunen, L. & Löytty, O. (toim.) Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Jyväskylä: Osuuskunta Vastapaino, 41–68.

Tilastokeskus. Puolistrukturoitu haastattelu. <https://www.stat.fi/virsta/tke-ruu/04/02/>. Luettu 21.11.2014

Timonen, P. 2013. Maailman lapset – kaiken maailman lapsia? Varhaiskasvatuksen työntekijöiden asennoituminen päivähoidon monikulttuurisuuteen. Pro gradu –tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Läntinen teologia. http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20131090/urn_nbn_fi_uef-20131090.pdf. Luettu 15.4.2014

Tuomi, J. & Sarajärvi A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tyttöjen talo. Kulttuurisensitiivisyys. <http://www.tyttojentalo.fi/kulttuurisensitiivisyys>. Luettu 7.5.2015

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2014. Kotouttamispalvelut. http://www.tem.fi/tyo/maahanmuuttajien_kotouttaminen/kotouttamispalvelut. Luettu 22.3.2015

Unesco. 1995. Declaration of principles on tolerance. http://www.unesco.org/webworld/peace_library/UNESCO/HRIGHTS/124-129.HTM. Luettu 22.3.2015

Väestöliitto. 2015. Maahanmuuttajat. http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/. Luettu 22.3.2015

Väestöliitto. 2014. Miettinen, A. & Pelkonen, I. Maahanmuuttajien määrä. http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/. Luettu 7.4.2014

Liitteet

Liite 1

Saatekirje

Sosiaali- ja terveysala

Hei,

Olemme sosionomi (AMK) –opiskelijoita Saimaan ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyömme siitä, miten lastentarhanopettajat kokevat monikulttuurisuuden päiväkodissa ja onko heillä omasta mielestään riittävät valmiudet työskennellä monikulttuurisuuden parissa.

Toteutamme opinnäytetyömme yksilöhaastattelulla. Haastattelemme kevään 2015 aikana neljää lastentarhanopettajaa samasta päiväkodista. Haastattelut teemme päiväkodin tiloissa ja yhdessä haastattelussa menee enimmillään 45 minuuttia.

Haastattelusi on meille tärkeä, sillä haluamme selvittää miten päiväkotien työntekijät kokevat monikulttuurisuuden päiväkodin arjessa; mitä haasteita ja uusia oppimismahdollisuuksia se tuo. Osallistumisesi on vapaaehtoista ja halutessasi voit keskeyttää osallistumisesi missä vaiheessa tahansa. Tällöin hävitämme kaiken sinua koskeneen materiaalin. Käsittelemme kaiken saamamme tiedon luottamuksellisesti. Raportistamme ei tule ilmi osallistujien henkilötiedot ja työpaikka, ja hävitämme haastattelumateriaalin asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua.

Jos sinulla tulee jotain kysyttävää opinnäytetyöhöemme liittyen, voit ottaa meihin yhteyttä. Vastaamme kysymyksiin mielellämme.

Ystävällisin terveisin,

Tuuli Hartonen
puhelinnumero
sähköpostiosoite

Henna Kossila
puhelinnumero
sähköpostiosoite

Suostumuslomake

Sosiaali- ja terveysala

Lastentarhanopettajien kokemuksia monikulttuurisuudesta lappeenrantalaisessa päiväkodissa

Tuuli Hartonen ja Henna Kossila

Olen saanut riittävästi tietoa kyseisestä opinnäytetyöstä ja olen ymmärtänyt saamani tiedon. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut kysymyksiini riittävät vastaukset. Tiedän, että minulla on mahdollisuus keskeyttää osallistumiseni missä tahansa vaiheessa. Olen tietoinen, että valmiissa opinnäytetyössä saattaa olla lainauksia haastattelustani, kuitenkin niin että anonymiteetini säilyy. Tiedän myös, etteivät kirjoitetut haastattelukertomukset päädy ulkopuolisille. Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan tähän opinnäytetyöhön liittyvään haastattelututkimukseen.

☐ Haastatteluani ei saa nauhoittaa

Osallistujan allekirjoitus

Aika ja paikka

Tuuli Hartonen

Henna Kossila

Haastattelurunko

Mitä monikulttuurisuus mielestäsi on? Mitä koet monikulttuurisuuteen liittyvän?

Onko sinulla mielikuvia ja uskomuksia erilaisista vähemmistöryhmistä? Millaisia?

Mitä ovat mielestäsi monikulttuurisuuden hyvät tai huonot puolet?

Onko työssäsi tilanteita, jotka aiheuttavat sinussa voimakkaita tunteita? Millaisia?

Miten monikulttuurisuus näkyy päiväkodin arjessa? Vaatiiko monikulttuurisuus enemmän työtä? Miksi ja minkälaista?

Onko sinulla paljon kokemusta monikulttuurisuuden parissa työskentelystä? Koetko, että sinulla on siihen riittävät valmiudet? Onko sinulle tarjottu esimerkiksi lisäkoulutusta tai perehdytystä aiheeseen liittyen? Ohjaavatko aikaisemmat työkokemuksesi vähemmistölapsista mielikuviasi heistä?

Oletko huomannut työyhteisössäsi asenteita monikulttuurisuutta kohtaan? Millaisia?

Onko sinulla tai työyhteisölläsi kehitettävää tai opittavaa monikulttuurisuuteen liittyen? Mitä? Miten sinä tai työyhteisösi voitte kehittää monikulttuurisuusosaamistanne?